

**MODERN VE POSTMODERN DEĞERLERİN
YABANCILAŞMAYA ETKİSİ*****Öğr. Gör. Mahmut ŞAYLIKAY**

Kırıkkale Üniversitesi (mahmut210@gmail.com)

Doç. Dr. Adnan AKIN

Kırıkkale Üniversitesi (akin-adnan@hotmail.com)

Özet

Bilindiği üzere, yabancılaşma, kişinin kendi benliğinden, çevresinden ve sosyal yaşamdan uzaklaşarak bu kavramların etkisi altına girmek olarak tanımlanabilir. Bu yönüyle yabancılaşma, sendikalaşmaya hizmet etmesi açısından son derece önemlidir. Diğer taraftan modern ve post modern değerlerin sendikalaşmaya etkisi ise, bireyin belirli bir sendikayla özdeşleşmesi, sendikaya bağlılığı ve kendini adamasıdır. "Modernization and postmodernization: Cultural, economic and political change in 43 societies" adlı çalışmasıyla, Inglehart (1997), "Post modern Values in Seven Confucian Societies: Political Consequences of Changing World Views" adlı çalışmasıyla Wang(2007) ve "Alienation and freedom: The factory worker and his industry." adlı çalışmasıyla Blauner (1964) modern - post modern değerler ve yabancılaşma kavramlarına ilişkin literatüre katkı sağlamışlardır. Bu çalışmada, sendika üyesi işçilere yönelik söz konusu değişkenler arasındaki ilişki ve ilişkinin boyutu araştırılmaktadır. Çalışma sayesinde sendika üyelerinin sahip oldukları modern ve post modern değerlerinin sosyal yaşama etkileri ve yabancılaşma boyutlarına göstermiş olduğu tutum ve davranışlar ortaya koyularak sonuçları paylaşılmıştır. Bu bağlamda, çalışmanın temel amacı, sendika üyeleri temelinde, ilişki ve etkiler bakımından modern ve post modern değerlerin yabancılaşma ile ilişkisini ele alıp, sendika üyelerinin "yabancılaşma" davranışında bulunma algılarını yapılan araştırma bulgularıyla ortaya koymaktır. Araştırmada, birincil veri toplama yöntemlerinden yüz yüze anket yöntemi gerçekleştirilmiş ve modern-post modern değerler için, Inglehart'ın (1997),Fries ve arkadaşları (2007) ve Wang (2007) tarafından geliştirilen modernizm-post modernizm ölçeği kullanılmıştır. Yabancılaşma ölçeği olarak Blauner's (1964) tarafından uyarlanan ve Ölçer (2005) ile Abay (2004) tarafından kullanılan yabancılaşma ölçeği kullanılmıştır. Araştırma verileri, Kırıkkale ilinde faaliyetlerini sürdüren işçi sendikalarından elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Modernizm, post modernizm, yabancılaşma

* Bu çalışma "I. Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Konferansı - İnsan ve Toplum Bilimleri (IBAD-2016) sempozyumunda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

THE EFFECTS OF MODERN AND POSTMODERN VALUES ON ALIENATION

Abstract

As is known, alienation, one's own ego, to abandon the social life, own around and can be defined as coming under the influence of this concept. In this respect alienation is extremely important to syndication. On the other hand the effects of modern and post modern values are identification of the individual with a syndica, is the dedication and commitment to the syndica. Inglehart(1997) who studied Modernization and postmodernization: Cultural, economic, and political change in 43 societies”, Wang(2007) who studied “ post modern Values in Seven Confucian Societies: Political Consequences of Changing World Views” and Blauner (1964) who studied “ Alienation and freedom: The factory worker and his industry” contribute to the literature of the modern-post modern values and alienation relationship. In this study, it is investigated relationship and its size of between these variables on the acting as unionized workers. Through the study, the attitude they showed against modern- post modern values and alienation factors faced by unionized workers with demonstrated behaviors and results are shared. In this context, the main objective of the study, on the basis of unionized workers, relationships, and taking from perspective of effect on the relationship with the alienation, modern – post modern values and the institutions they work for unionized workers " Alienation" is to reveal the presence perceptions of the behavior of the research findings. In the study, face-to-face survey were performed from the primary data collection methods and modern-post modern values scale developed by Inglehart (1997), Fries et al (2007) and Wang (2007) is used for the modern-post modern scale. Alienation scale was used which is adapted by Blauner’s (1964) and used by Ölçer(2005) Abay (2004) as alienation scale. The research data were obtained from trade union in Kırkkale.

Key words: Modernism, postmodernism, alienation

1.GİRİŞ

Tolan (1981:3), insanın kendi benliğinden, ürününden, doğal ve toplumsal çevresinden ayrılarak onların egemenliği altına girmesi şeklinde tanımlanabilecek yabancılaşma kavramı, aynı zamanda, insanı makineleştiren, metalaştıran ve sonunda köleleştiren rasyonalist ve teknokratik bir uygarlık biçimine karşı oluşan başkaldırının bir simgesi haline gelmiş bulunmaktadır. Yabancılaşma, hem sosyolojik, hem psikolojik, hem siyasal, hem de felsefi bir anlam taşımakta olduğunu ifade etmektedir.

Dean (1961), çalışmasında yabancılaşmanın güçsüzlük, izolasyon ve kuralsızlık boyutları arasında pozitif ve anlamlı ilişkiler olduğunu ortaya koymuştur. Hirschfeld, R. ve Feild, H. (2000), yabancılaşmayı çalışmaya karşı ilgi göstermemek ve duyarsız kalmak olarak ifade etmişlerdir. Patrick, A. (1984), yabancılaşmayı iş üzerinde algılanandan daha az özgürlük ve kontrol sahibi olmak şeklinde tanımlamıştır. Cheung, C.K. (2005). Çalışmasında işletmelerde daha iyi ve etkili çalışma koşulları oluşturmak için yeniden yapılandırma çalışmaları ile maksimum performans için iş değişikliği ve çeşitlendirmesi çalışmaları yapmak,

yabancılaşmayı azaltan bir durum olarak ortaya çıktığını savunmuştur. Halaçoğlu, (2008)'e göre, sanayi toplumlarında yabancılaşma düzeyi arttıkça işletme yöneticilerinin bu konuya daha fazla eğilmeleri ve özen göstermeleri gerekmektedir. İş hayatında yabancılaşma durumu belirlendikten sonra, önceden belirlenmiş stratejiler hayata geçirilmeli, yabancılaşmayı engelleyecek iş genişletme, iş değiştirme, iş zenginleştirme gibi çalışma yaşamının kalitesini arttıracak önlemler alınmalıdır.

Bu çalışma, modern ve post modern değerler ile yabancılaşma arasındaki ilişkiyi ve varsa bu ilişkinin derecesini demografik ölçekler çerçevesinde ortaya koymaya yönelik yapılan bir çalışmadır. Literatürde her iki değişken arasındaki ilişkiyi birlikte inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır.

2.KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Modern ve Post modern Değerler

Modernizm ve Post modernizmin Gözlemsel Bazı Özellikleri

Modernizm/Modernlik	Postmodernizm/Postmodernlik
Hiyerarşi, düzen, merkezi kontrol	Anarşi, düzenin yıkılması, merkezi kontrolün kalkması
Makro politika (millet-devlet, parti)	Mikro politika, kurumsal güç çatışmaları, kimlik politikalar
Milli kimliğin ve kültürün söylemi; kültürel ve etnik orijinler miti	Yerel söylemler, büyük söylemlerin ironik yıkımı; orijine ait mitoslarının aksi
Bilim ve teknoloji vasıtasıyla büyük ilerleme söylemi	İlerlemeye şüpheyle bakmak, teknoloji karşıtlığı reaksiyonlar, yeniçağ dinleri
Temsilcilerin ve medyanın önündeki "gerçeğe" inanç, "orijinalin" içtenliği	Aşırı realite, imaj doygunluğu, taklidin gerçek olandan daha güçlü olması, gerçekte var olmayan şeylerin sunulması ve bunların var olanlardan daha güçlü olması
Bilgide uzmanlaşma, her şeyi kapsama	Kılavuzluk, bilgi yönetimi, ihtiyaç kadar bilgi, Web, İnternet
Kitle kültürü, kitle tüketimi	Kültürün kitlesel olmaması, küçük pazarlar, az üretim
Medya yayını	Hiper medya, çok sayıda küçük medya
Merkezileşmiş bilgi	Dağıtılmış, yayılmış bilgi
Alt ve üst kültür ayrımı; üst (resmi) kültürün normatif ve otoriterliğinde	Alt popüler kültür tarafından üst kültür egemenliğini paylaşımı; popüler ve üst

anlaşma	kültürün karışımı; pop kültürünün değer kazanması
Sanat: sanatçı tarafından meydana getirilen orijinal bir objedir	Sanat: dinleyiciler ve alt kültürler tarafından meydana getirilen kültürün yeniden işlenmesi
Genel sınırlar ve bütünlük hissi	Melezlik, kültürlerin yeniden birbirlerine bağlanması
Niyet ve gayede ciddiyet	Oyun, ironi, resmiyete ve ciddiyete tepki
Birleşmişlik duygusu, benliğin merkez olması; “ferdiyetçilik”, entegre kimlik	Bölünmüşlük duygusu ve benliğin merkez olmaması, çoklu ve çatışmacı kimlikler
Organik ve inorganik arasındaki açık farklılık, insan ve makine.	Organik ve inorganik Siborg karışımı; insan-makine-elektronik
Cinsel farklılığa göre şekillenmiş güç düzeni, tek cinsiyetler	Çift cinsiyetlilik,
Determinizm	İndeterminizm
Dünyanın anlatıcısı olarak kitap, yazılı bilgi sistemi olarak kütüphane	Yazılı medyanın fiziki sınırlarının aşılması olarak yüksek-medya,
Makine	Bilgi
Nesne (object)	Özne (subject)
Gerçeklik; Gerçek (realite)	Fiziki olarak olmasa da fiilen var olma (virtual); Hayal
Maddi olan	Manevi olan
Çekicilik	İtıcilik
Kural	Anarşi
Mekân	Mekânsızlık; Zaman
Ev	Anakent (metropol)

Kaynak: Halis, M. (2011) “Pre-Modernden Postmodern’e Örgütsel Evrim” REFORMA, vol. 3, no. 51

Yönetim Prensipleri Açısından Modern-Post modern Karşılaştırması

	MODERN	POSTMODERN
Planlama	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kısa Dönem kar hedefleri 2. Seri üretim 3. Çalışanlar maliyettir 4. Dikey planlama 5. Yukarıdan aşağıya odaklanır 6. Planlama düzendir 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Uzun dönem kar hedefleri 2. Esnek üretim 3. Çalışanlar yatırımdır 4. Yatay planlama 5. İç ve dış müşteriye odaklanma 6. Planlama bozukluk ve karışıklığa yol açar
Örgütlenme	<ol style="list-style-type: none"> 1. Her çalışana bir iş (vasıfsız rutin işler) 2. Çalışan-yönetici çatışması 3. Departmanlara ayırım 4. Dikey yapı iyidir 5. Homojenlik güçtür 6. Söz hakkı üstlerindir & farklı seslere katlanılır 7. Uzmanlaşma, biçimselleştirme, rutinleştirme, parçalanma ve işbölümü verimliliği artırır 	<ol style="list-style-type: none"> 1. İş takımları, çoklu-becerili çalışanlar 2. Çalışan-yönetici işbirliği 3. Geçirgen sınırlara sahip esnek sistem 4. Yatay yapı iyidir 5. Farklılık güçtür. 6. Çokseslilik ve farklılık bir değerdir. 7. Uzmanlaşma, biçimselleştirme, rutinleştirme, parçalanma ve işbölümü verimliliği azaltır
Etkileme	<ol style="list-style-type: none"> 1. Otorite üst yönetimce verilir (formel) 2. Dışsal ödül ve ceza 3. Her yerde denetim mekanizması 4. Kadınlara erkeklerin % 68i ödenir, azınlıklara daha az 5. Söylemi beyaz erkek tarzlıdır. 6. Bireysel teşvikler 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Otorite takım tarafından lidere verilir. 2. İçsel, güçlendirilmiş, sahiplenilmiş iş süreci 3. Kişiler kendi kendilerini disipline ederler 4. Kadınlar ve azınlıklar da eşit muamele 5. Çok seslilik, çoklu mantık 6. Takım ruhu

Yineleme	<ol style="list-style-type: none"> 1. Teori X veya Y 2. Çok katmanlı, çok kurallı, merkezleşmiş 3. Patron (yönetim) odaklı 4. Kariyer yolu beyaz erkeklere açıktır. 5. Çalışanlara ne yapılacağını söyler 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Teori S (Hizmet eden lider) 2. Az katmanlı, yaygın, merkezleşmemiş 3. İnsan (çalışan, müşteri odaklı) 4. Kadın ve azınlıklar için de eşit kariyer olanakları 5. Vizyoner (Yön gösterici)
Kontrol	<ol style="list-style-type: none"> 1. Merkezi kontrol 2. En sonunda denetim 3. Mikro gözetim 4. Kırmızı bant 5. Bilgi depolama 6. Piramidin üstündekileri eğit 7. Sonuç kriterlerini ölç. 8. Bilgi sırdır. 9. Korkuya dayalı kontrol 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dağıtılmış kontrol 2. Kalite kontrol herkesin işi 3. İki taraflı kontrol 4. Otokontrol, bağlılık 5. Bilgi paylaşımı 6. Çalışanları eğit 7. Süreç kriterlerini ölç 8. Herkese bilgi verilir 9. Kendini kontrol

2.2. Yabancılaşma

“Yabancılaşma; makinenin, insanın insaniliğine müdahale etmesi sonucunda ortaya çıkan ve insani yaratıcılığı yok ederek, insanın kendisine, diğer insanlara ve çevresine karşı duyarlılığını yitirmesine yol açan bir süreçtir. Bu durumu teşvik ederek, insanın yabancılaşmasının boyutlarını artıran şey ise; tüketmek için var olmak, var olmak için tüketmektir” ifadesi ile insan olmanın gereği olan ihtiyaçlarını karşılarken üretici özelliğinin daraltılarak daha çok tüketme durumunun ön plana çıktığını ifade edilmektedir (Şeriati,1992:247). Diğer taraftan, Cangızbay (1989:133) beşeri bir varlık olarak insanı, O insan ve içsel olarak sahip olduğu özelliklerin temelinde bulunan bir şeylerin yitimi, davranışları ve akıl yürütmesi üzerindeki egemenliğinin yitilmesi olarak ele almaktadır. Bir diğer değerlendirmeye göre (Çetin vd. 2009) ise bireyin sosyo-kültürel ve doğal çevresine uyumunun azalması, çevresi üzerinde denetimini kaybetmesi ve giderek çaresiz kalarak yalnızlaşması, yabancılaşma olarak ifade edilmektedir.

2.3. Yabancılaşma Boyutları

2.3.1. Anlamsızlaşma

Sanayileşmenin başlangıcından itibaren her işletme de söz konusu olabilen ve toplumsal yapıya da bulaşan çalışma huzursuzlukları, çoğu zaman yoğunluk

kazanmış, fakat ihtiyaçların tatmini oranında bu huzursuzluklar minimuma indirgenmeye çalışılmış, özellikle refah dönemlerinde işçi-işveren ilişkisinde barışçıl ve işbirlikçi ilişkiler meydana getirmiştir. Ancak insan ihtiyaçlarının sosyo-ekonomik yasamdaki değişimler doğrultusunda farklılık arz etmesi, tatminsizliklerin daha değişik türde ve boyutlarda devam etmesine neden olmuştur. Bundan dolayı, işletmelerde mükemmel bir uyum sağlanması mümkün olmamış ve bunun sonucu olarak da hem işyeri barışını hem de sosyal refahı tehdit eden, işe devamsızlıklar, işe geç gelmeler, iş değiştirmeler, şikâyetler, moral bozuklukları, grevler, iş yavaşlatmalar gibi davranışlar sanayinin ayrılmaz bir parçası olarak günümüze kadar sürmüştür (Bingöl,1990:179). Öte yandan, işgörenlerde anlamsızlık, örgüt içindeki bireyin davranışlarının nedenlerini ve sonuçlarını yorumlayan ya da yargıda bulunmasını sağlayan mutlak bir düşünce sisteminin noksanlığı şeklinde tanımlanmaktadır (Türkdoğan, 1985:59).

2.3.2.Kendine Yabancılaşma

Akgün (1999)'e göre, bireyin var olan durumunun, toplumsal şartların uygunluğu halinde daha iyi olabileceği ve mevcut şartların kötü olduğunu öne sürerek buna inanmasından kaynaklanan neticeyi ifade ettiğini ve kişinin kendini artık daha fazla yaptığı işe vermemesi, kendini işe adapte etmemesi ve kendine bazı düşüncelerden dolayı yabancılaşması olarak değerlendirir. Bayat (1996:84) ise, yabancılaşmayı, bireyin potansiyelinin ve kendi varlığının farkında olmaması anlamını taşıdığını ve küreselleşme ile yaşanan teknolojik gelişmeler, bireyin özgürsüzleştirilmesi, bireyin üretim faktörleriyle ortaya koyduğu şeye kendisinden bir şey katamaması sonucunu doğurduğunu öne sürmektedir. Dolayısıyla, ürettiği ürünle arasında bir ilişki kuramaz hale gelen birey, neticede kendi varlığını sorgulamaya başlar.

2.3.3.Sosyal Uzaklaşma (İzolasyon)

Alkan ve Ergil (1980)'e göre, toplumsal soyutlanma, işletmelerde uzmanlaşma, işbölümü veya tek başına çalışma ve belirlenen yerde belirli bir işi istenen sürede bitirme zorunluluğunun doğurduğu doğal bir sonuçtur. Öte yandan, makineleşmeye bağlı olarak aynı tempoda sürdürülmesinin bir zorunluluk olması, çalışanlar arasında daha önce kurulmuş olan iletişimin, yok olmasına neden olmaktadır. Tecrit olma duygusu olarak da adlandırılan bu soyutlanma, kabul görmüş değer ve kuralları benimsememiş ya da kısmen benimsemiş olan bireylerce duyulur. Tolan (1983:312)'a göre, yalnızlaşmanın toplumsal boyutuyla insana yansıyan duygusu olarak da ifade edilen tecrit, hiyerarşik bir yapı içerisinde üretim ilişkilerinin geleneksel niteliği, otomasyonun geliştirdiği fabrikada çalışanların birbirleri ile iletişim kurmaktan kaçınması şeklinde kendini göstermektedir.

2.3.4.Güçsüzleşme

Levent (1990:17)'e göre Çalışanların yabancılaşmasıyla örgütün etkinliği ve verimliliği arasında sıkı ve net bir ilişki vardır. Yabancılaşmanın kabullenilmesi ile ilgili değil, aşılması yolunda yoğun araştırmalar yapılmaktadır. Yapılan araştırmaların temel noktası insanı çatışmaya, isyana, stres ve ruhsal bunalıma

sürükleyen olguların hızla artmasıdır. Bireylerin doğal yaşamlarının % 60'ından fazlasını işyerinde geçirdikleri göz önüne alınırsa, yabancılaşmanın tüm bireyleri doğrudan ilgilendiren sorunsalların başında geldiğini öne sürmek yanlış olmayacaktır. Tolan (1983:302-303)'a göre ise, güçsüzlük, organizasyon içindeki bireyin üretim sürecinde kullandığı araçların sonuçları üzerinde kontrol hakkının olmaması şeklinde tanımlanabilmektedir. Güçsüzlük, bireyin tek başına bir işi yapamayacağı, başaramayacağı duygusu olarak da algılanabilmektedir.

3.ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ

Çalışma kapsamında ilk olarak literatür taraması yapılmıştır. Ardından belirlenen değişkenler ve değişkenler arasındaki ilişkiler ile ilgili anket yöntemi ile birincil veriler toplanmıştır. Çalışma sayesinde Kırıkkale ilinde resmi olarak faaliyetlerini sürdüren iki farklı sendika üyelerinin modern ve post modern değerler ve yabancılaşma kavramlarına göstermiş olduğu tutum ve davranışlar ortaya koyularak sonuçları paylaşılmıştır. Araştırmada, kullanılan ölçekler geçerlilik ve güvenilirlik bakımından yeterli düzeyde olan ölçeklerdir. Yabancılaşma anketi 20 ifade ile literatürdeki çalışmalardan (Blauner's, 1964; Ölçer, 2005; Abay, 2004) ve modern ve post modern değerler ölçeği 12 ifade ile literatürdeki çalışmalardan (Inglehart, 1997; Franziska Dietz, Manfred Hofer, Stefan Fries 2007, Zhengxu Wang, 2007) yararlanılarak, birincil veri toplama yöntemlerinden yüz yüze anket yöntemi ile Kırıkkale ilinde faaliyetlerini sürdüren iki sendikaya bağlı üyeler bakımından iki olgu arasındaki ilişki ölçülmüştür. Çalışmanın temel amacı, sendika üyeleri temelinde, modern ve post modern değerlerin yabancılaşma ile ilişkisini incelemektir.

4. VERİLERİN ANALİZİ VE BULGULAR

Tanımlayıcı istatistikler

Bu araştırmanın evrenini, Kırıkkale ilinde halen faal olan iki sendikaya bağlı üyeler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise basit tesadüfi örnekleme yoluyla belirlenen 396 üye oluşturmaktadır. Örnekleme yer alan bütün üyelere veri toplama aracı uygulanmış ve değerlendirmeye alınmıştır. Örnekleme ilişkin betimsel istatistikler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Örnekleme ilişkin betimsel istatistikler

Cinsiyet	Frekans	Yüzde
KADIN	151	38,131
ERKEK	245	61,868
Öğrenim		
Lise	104	26,262
Yüksekokul	226	57,070
Lisans	66	16,666
Lisansüstü	0	0

Hizmet Yılı		
1-5 yıl	73	18,434
6-10 yıl	52	13,131
10 Yıl ve üzeri	271	68,434

Verilerin Analizi

Çalışmada, yabancılaşma düzeyinin üyelerin modern ve post modern değerler değişkenlerinin normal dağılım göstermediği tespit edilmiştir. Veri dönüştürme teknikleri ile verilere gerekli dönüşümler uygulanmasına rağmen yine de normal dağılım sağlanamadığından dolayı bu çalışmada non-parametrik testler kullanılmıştır.

Cinsiyet açısından Mann-Whitney U testi yapılmış ve yabancılaşmaya ilişkin fark yokken modern ölçekte cinsiyet açısından farklılık vardır. Modern ölçek puanı erkeklerde daha yüksektir.

Tablo 2. Cinsiyete Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	Mean Rank	Sum of Ranks
Yabancılaşma	Kadın	151	203,44	30720,00
	Erkek	245	195,45	47886,00
	Total	396		
Modern-Postmodern	Kadın	151	231,17	34906,00
	Erkek	245	178,37	43700,00
	Total	396		

Test Statistics^a

	Yabancılaşma	Modern-Postmodern
Mann-Whitney U	17751,000	13565,000
Wilcoxon W	47886,000	43700,000
Z	-,677	-4,478
Asymp. Sig. (2-tailed)	,498	,000

a. Grouping Variable: cinsiyet

Yaş değişkeni açısından Kruskal Wallis testi yapıldığında hem Yabancılaşma hem de modern-post modern ölçek puanları arasında farklılık tespit edilmiştir. Yaşa bağlı olarak yabancılaşmanın azalması artık yapılan işin kabullenilmesi fakat modern anlamda bir yaşayışa bağlı olarak post-modern bir yaşam arzusu duyulduğu şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 3. Yaş göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Yaş	N	Mean Rank
Yabancılaşma	30 ve altı	52	264,02
	31-40	81	267,80
	41 ve üzeri	263	164,20
	Total	396	
Modern-Postmodern	30 ve altı	52	161,23
	31-40	81	186,91
	41 ve üzeri	263	209,44
	Total	396	

Test Statistics^{a,b}

	Yabancılaşma	Modern-Postmodern
Chi-Square	70,848	8,821
df	2	2
Asymp. Sig.	,000	,012

a. Kruskal Wallis Test

b. Grouping Variable: yaş

Eğitim değişkeni açısından Kruskal Wallis testi yapıldığında hem Yabancılaşma hem de modern ölçek puanları arasında farklılık tespit edilmiştir. Eğitim düzeyi arttıkça modern anlamda bir yaşama kültüründe küreselleşme ile birlikte, post-modern bir beklenti içinde olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 4. Eğitim düzeyine göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Eğitim	N	Mean Rank
Yabancılaşma	lise	104	114,16
	yüksekokul	226	222,20
	üniversite	66	250,23
	Total	396	
Modern-Postmodern	lise	104	135,05
	yüksekokul	226	223,32
	üniversite	66	213,50
	Total	396	

Test Statistics^{a,b}

	Yabancılaşma	Modern-
Chi-Square	80,209	44,087
df	2	2
Asymp. Sig.	,000	,000

a. Kruskal Wallis Test

b. Grouping Variable: eğitim

Ücret değişkeni açısından Kruskal Wallis testi yapıldığında hem Yabancılaşma hem de modern ölçek puanları arasında farklılık tespit edilmiştir. Ücret düzeyi azaldıkça yabancılaşma değerleri ciddi manada artmış ve modern ve post-modern değerlere bakış açısı azalmıştır.

Tablo 5. Ücret Değişkenine Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Ücret	N	Mean Rank
Yabancılaşma	1500 ve altı	229	229,14
	1501-2500	159	144,61
	Total	388	
Modern-Postmodern	1500 ve altı	229	184,25
	1501-2500	159	209,27
	Total	388	

Test Statistics^{a,b}

	Yabancılaşma	Modern- Postmodern
Chi-Square	53,719	4,713
Df	1	1
Asymp. Sig.	,000	,030

a. Kruskal Wallis Test

b. Grouping Variable: ücret

Hizmet yılı değişkeni açısından Kruskal Wallis testi yapıldığında hem Yabancılaşma açısından fark varken modern ölçek puanları arasında farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Yabancılaşmanın hizmet yılının artışına bağlı olarak azalması, bireylerin eleştirel yönlerinin artmasına neden olmuş fakat bu durum modern anlamda tezahür etmiştir.

Tablo 6. Hizmet Yılına Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Hizmet Yılı	N	Mean Rank
Yabancılaşma	1-5 yıl	73	282,01
	6-10 yıl	52	276,74
	10 yıl ve üzeri	271	160,99
	Total	396	
Modern-Postmodern	1-5 yıl	73	189,93
	6-10 yıl	52	179,20
	10 yıl ve üzeri	271	204,51
	Total	396	

Test Statistics^{a,b}

	Yabancılaşma	Modern-Postmodern
Chi-Square	92,908	2,657
df	2	2
Asymp. Sig.	,000	,265

a. Kruskal Wallis Test

b. Grouping Variable: hizyıl

Görev değişkeni açısından Kruskal Wallis testi yapıldığında hem Yabancılaşma açısından hem de modern ölçek puanları arasında farklılık tespit edilmiştir. İdari personelin öğretmenlere göre daha fazla yabancılaştığı, modern ve post-modern değerlere bakış açılarının daha az olduğu görülmektedir.

Tablo 7. Görev Değişkenine Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Göreviniz	N	Mean Rank
Yabancılaşma	öğretmen	236	189,50
	idari personel	160	211,78
	Total	396	
Modern-Postmodern	öğretmen	236	223,76
	idari personel	160	161,24
	Total	396	

Test Statistics^{a,b}

	Yabancılaşma	Modern-Postmodern
Chi-Square	3,640	28,692
df	1	1
Asymp. Sig.	,056	,000

a. Kruskal Wallis Test

b. Grouping Variable: göreviniz

İki ölçek puanları arasındaki ilişkiye bakılırsa iki ölçek puanları arasında pozitif bir ilişki bulunmaktadır. Yabancılaşan birey ciddi manada yaşadığı dünyaya bakış açısı olarak eleştirel bir tutum sergilediği ve sergilediği bu tutum karşısında yabancılaşma alt boyutu olan ‘‘Sosyal uzaklaşma’’(izolasyon) tutumunu daha fazla gösterdiği şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 8. Spearman Korelasyon analizi sonuçları

			Yabancılaşma	Modern-Postmodern
Spearman's rho	Yabancılaşma	Correlation Coefficient	1,000	,134**
		Sig. (2-tailed)	.	,008
		N	396	396
	Modern-Postmodern	Correlation Coefficient	,134**	1,000
		Sig. (2-tailed)	,008	.
		N	396	396

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Bulgular

Üyelerin yabancılaşma düzeyleri ve modern ve post modern değerler düzeyini cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla Mann-Whitney U testi sonuçları Tablo 2 de verilmiştir. Analiz sonuçları incelendiği zaman erkek ve bayan üyelerin modern ve post modern değerleri ve yabancılaşma düzeyleri cinsiyet değişkeni açısından farklı çıkmıştır. Bileşik sıralama ortalamalara bakıldığı zaman kadınlarda yabancılaşma 203,44 iken erkeklerde 195,45 olarak daha yüksek çıkmıştır. Modern ve post modern

ortalamlarına bakıldığında kadınlarda 231,17 iken erkeklerde 178,37 olarak daha yüksek çıkmıştır.

Yabancılaşma ile modern ve post modern değerlerin öğrenim türüne göre farklı olup olmadığı için Kruskal Wallis H testi yapılmıştır. Tablo 4’ de verilen test istatistiği incelendiği zaman öğrenim türüne göre hem modern ve post modern değerler hem de yabancılaşma değişkenleri farklılaşmaktadır. Bileşik sıralama ortalamalara bakıldığı zaman 223,32 ortalama ile yüksekokul mezunlarının modern ve post modern değerlerinin diğer gruplardan yüksek bir ortalamaya sahip olduğu görülmüştür. Yabancılaşma düzeyinde ise en fazla yabancılaşma 250,23 ortalama ile üniversite mezunlarının olduğu görülmektedir.

Yabancılaşma ile modern ve post modern değerlerin hizmet yılına göre farklı olup olmadığı için Kruskal Wallis testi yapılmıştır Tablo 6’ da test istatistiği incelendiği zaman hizmet yılına göre hem modern ve post modern değerler hem de yabancılaşma değişkenleri farklılaşmaktadır. Bileşik sıralama ortalamalara bakıldığı zaman 10 ve daha üzeri hizmet yılı olanların modern ve post modern değerler ortalamasının daha yüksek olduğu ve en düşük yabancılaşma düzeyinin yine 10 ve daha üzeri hizmet yılına sahip üyelerin olduğu gözlemlenmiştir.

Yabancılaşma ile modern ve post modern değerlerin görev değişkenine göre farklı olup olmadığı için Kruskal Wallis testi yapılmıştır. Tablo 7’ de test istatistiği incelendiği zaman göreve göre hem modern ve post modern değerler hem de yabancılaşma değişkenleri farklılaşmaktadır. Bileşik sıra ortalamalara bakıldığı zaman 211,78 ortalama ile idari personelin daha fazla yabancılaştığı, 223,76 ortalama ile öğretmenlerin daha fazla modern ve post modern değerlerinin yüksek olduğu görülmektedir.

Sonuç ve Tartışma

Araştırma Türkiye’de Kırıkkale ilindeki katılımcılar üzerindeki modern ve post modern değerler ile yabancılaşma arasındaki ilişkiyi tespit etmek ve varsa bu ilişkinin derecesini demografik ölçekler çerçevesinde ortaya koymaya yönelik yapılan bir çalışmadır. Literatürde bu iki değişkeni birlikte inceleyen çalışmalara rastlanmadığından başka çalışmalarla bir karşılaştırma yapmak imkânı söz konusu değildir. Dolayısıyla bu çalışmadaki bulgularla istatistiksel sonuçlar neticesinde bu iki değişken arasındaki ilişki ortaya konulmuştur.

Yabancılaşma düzeyi ile modern ve post-modern değerlere yönelik tutum arasındaki ilişki irdelendiğinde anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Buradan hareketle yabancılaşma duygusundaki artışın, modern ve post-modern değerlere yönelik tutumda olumlu bir etki yarattığı söylenebilir.

Öte yandan, “Cinsiyete göre ortalamalara bakıldığı zaman kadınlarda yabancılaşma 203,44 iken erkeklerde 195,45 olarak daha yüksek çıkması” çalışma yaşamının nicel azınlığını oluşturanların kadınlar olduğu gerçeğinden yola çıkarak ve yine bu araştırma katılımcıları olan sendika üyelerinin yaşadıkları ekonomik ve sosyal sorunların toplumun öteki yüzü olarak onları ilk etapta etkilemelerinin de

kaçınılmazlığını dikkate alarak değerlendirdiğimizde, oransal farklılık doğaldır. Zaten, modern ve post-modern değerlerin genel ilkeleri çerçevesi ve çalışma yaşamının yıpratıcılığı karşısında yabancılaşma oranının kadınlarda yüksek olması günümüzün küresel-liberal iş gerçeklerinin kaçınılmazlığının bir göstergesi de olabilir.

Araştırma bilgileri ışığında araştırma bulguları, katılımcıların demografik yapıları dikkate alındığında, modern ve post-modern değerlere yönelik tutumun daha olumlu hale getirilmesinin bir yolunun, yaşanan yabancılaşma duygusunun azaltılmasından geçtiğini göstermektedir.

Yabancılaşma ile modern ve post-modern değerlerin hizmet yılına göre farklı olup olmadığı için Kruskal Wallis testi yapılmış ve ortalamalara bakıldığı zaman 10 ve daha üzeri hizmet yılı olan üyelerin yabancılaşma ortalamasının daha düşük, modern ve post-modern değerler ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Zamana bağlı ortalama yüksekliğini yaşanan küreselleşme ve değişken toplum yapısına olan hassasiyetlerin zaman içinde kişilik olarak daha fazla önem kazandığı şeklinde yorumlamak mümkündür.

Yabancılaşma ile modern ve post-modern değerlerin ücrete göre farklı olup olmadığı için Kruskal Wallis testi yapılmıştır ve ortalamalara bakıldığı zaman 1500 TL ve altı ücret alanların daha fazla yabancılaştıkları görülmektedir.

Bu araştırma bulguları, katılımcıların içinde yer aldığı demografik çerçevede-örnekleme geçerlidir. Araştırmanın sınırlarının genişletilerek; iş tatmini, örgütsel güven, bağlılık, adalet, vatandaşlık, tükenmişlik, güven ortamı yaratma, örgütsel iletişimde iyileştirmeler gibi değişkenlerle ilişkili olarak ele alınmasının literatüre değerli katkılar sağlayacağı başlıca öneridir.

Araştırmada yabancılaşma ölçeğinin alt boyutları modern ve post-modern değerler ölçeği ile pozitif ilişki içinde olduğu görülmektedir. Ayrıca yabancılaşmanın alt boyutları da kendi aralarında pozitif ilişki içindedir. Yani anlamsızlık puanı arttıkça güçsüzlük, kuralsızlık ve soyutlanmışlık da artıyor. Yabancılaşma alt boyutlarından biri artarsa modern ve post-modern değerler de artıyor.

Kaynakça

Akgün, E.(1999) “Örgütlerde Çatışma ve Yabancılaşma Sorunlarının Yönetiminde Etkili Bir Araç Olarak Yönetime Katılma”, Yüksek lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Alkan, T. ve Ergil, D.(1980) “Siyaset Psikolojisi”, Turhan Kitabevi, Ankara

Bayat, B.(1996) “Çimento ve Otomotiv Sektörlerinde Çalışan İşçiler Arasında Yabancılaşmanın Karşılaştırmalı Olarak Araştırılması”, (Basılmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi, SBE, Ankara.

- Blauner, R. (1964). *Alienation and Freedom: The Factory Worker and His Industry*, Chicago: University of Chicago Press.
- Bingöl, D. (1990) “İşyeri Disiplini ve Çalışma Barışı, (İsyeri)”, Özgün Matbaacılık, İstanbul
- Cangızbay, K,(1989) “Çeviri Yolu ile Bilim Dili Yaratılabilir mi?”, Cumhuriyet Gazetesi, Bilim ve Teknik Eki, Eylül,
- Çetin, C. , Özdemirci, A. Ve Kartaltepe, N.(2009) “Is Alienation Only A Problem for The Blue-Collar Workers? A Research on The Alienation of The White-Collar Workers in the Age of Information and in Banking Sector, The Journal of Financial Research and Studies, 1(1).
- Dean, D. G. (1961), “Alienation: Its Meaning and Measurement”, *American Sociological Review*, Cilt 26, Sayı 5, s.753-758.
- Halaçoğlu, B. (2008). “Üniversitelerdeki Akademik Personelin Mesleki Yabancılaşma Düzeylerinin Çok Boyutlu İncelenmesi (İstanbul İli Örneği)”, Yeditepe Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Halis, M. (2011) “Pre-Modernden Postmodern’e Örgütsel Evrim”REFORMA, vol. 3, no. 51, pp. 14–25
- Levent, E.(1990)”Bilim ve Kültür Dünyasındaki Değişmelerin Çalışma Hayatına Etkileri”, TOBB Yayınları, Ankara
- Şeriati, A.(1992) “Makinalaşmanın Tuzağında İnsan, İnsan ve Teknoloji,” Çev.: T. Kılıç, İnsan Yayınları, İstanbul
- Tolan, B.(1981) “Çağdaş Toplumun Bunalımı: Anomi ve Yabancılaşma”, İktisadi ve Ticari Bilimler Akademisi Yayınları, Ankara
- Tolan, B.(1983) “Toplumbilimlerine Giriş, (Toplumbilim)”, Savaş Yayınları, Ankara,
- Türkdoğan Orhan.(1985) “Sosyal Şiddet ve Türkiye Gerçeği”, Mayaş Yayınları, Ankara